

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSTYRELSEN

Mitä kuuluu, leikki?

Leikin merkitys ja kulttuuri

Jenni Vartiainen, Helsingin yliopisto

 @jenni_vartiainen_phd

Mikä oli lempileikkisi lapsena?

Mitä leikki on?

Leikki on valtaoisissa määrin tutkittu asia

- Psykologia
- Biologia
- Antropologia
- Sosiologia
- Kasvatustieteet
- ...

On vain yksi asia, josta leikin tutkijat ovat samaa mieltä...

ja se on, että he ovat eri mieltä siitä,
mitä leikki on

Leikin ominaisuudet

(Gray, 2009)

- Vapaaehtoista ja itseohjautuvaa
- Sisäisesti motivoitunutta
- Seuraa sääntöjä, joista neuvotellaan
- Mielikuvituksellista
- Syntyy aktiivisessa ja valppaassa mutta stressittömässä mielessä

*Elämme aikoja, jolloin
lapsilla olisi aikaa ja
mahdollisuuksia leikkiin
enemmän kuin koskaan...*

Siitä huolimatta lapset
leikkivät nykyään
vähemmän kuin
koskaan

(Gray, 2018)

**Minne leikki
katosi?**

Leikki on aina riippuvainen ajasta, paikasta, henkilöistä ja kulttuurista

Lapset leikkivät eri tavoin eri aikoina.

Kuitenkin leikeissä näyttäytyy samankaltaisia elementtejä

Leikki 50-luvulla

Leikki 2020 -luvulla

**Mikä meidän
nykykulttuuris-
samme ajaa
lapset pois
leikkimästä?**

Osasyitä leikin katoamiseen (Gray, 2015)

1. Akateemisten taitojen ylikorostuminen

Osasyitä leikin katoamiseen (Gray, 2015)

1. Akateemisten taitojen ylikorostuminen
2. Vapaa-ajan liiallinen strukturoituminen

Osasyitä leikin katoamiseen (Gray, 2015)

1. Akateemisten taitojen ylikorostuminen
2. Vapaa-ajan liiallinen strukturoituminen
3. Oppimisvaateen läikkyminen vapaa-aikaan ja aikuisen roolin ylikorostuminen

Osasyitä leikin katoamiseen (Gray, 2015)

1. Akateemisten taitojen ylikorostuminen
2. Vapaa-ajan liiallinen strukturoituminen
3. Oppimisvaateen läikkyminen vapaa-aikaan ja aikuisen roolin ylikorostuminen
4. Pelkojen lisääntyminen ja yliturvallisuus

Sitä mukaa, kun leikki on vähentynyt,
mielenterveysongelmat yhä
nuoremmilla ovat lisääntyneet

Leikki on täysin riippuvaista kulttuurista

Me luomme kulttuurimme!

Me luomme edellytykset leikille!

Leikkiin kutsuvat ympäristöt varhaiskasvatuksessa

Kolme näkökulmaa

1. Leikki on koko päiväkotiyhteisön asia
2. Tila kutsuu pitkäkestoiseen leikkiin
3. Aikuisen osallistuminen leikkiin

Leikki ei ole lasten “vapaa”
toiminto, vaan koko
päiväkotiyhteisön
- lasten ja aikuisten -
yhteinen kulttuurinen toiminto
(Lindqvist, 1995)

Leikki ympäröi päivää ja päiväkodin toimintakulttuurin rakentumista

Keskeistä on, että jokainen aikuinen sitoutuu leikin edistämiseen

Mistä leikki alkaa?

Leikki alkaa aikuisen asenteesta

Missä saa leikkiä? Milloin saa leikkiä? Millaisia leikkejä kukakin voi leikkiä? Millaista ääntä leikissä saa olla? Millaista liikettä leikissä saa olla?

Leikkiin tyypillisesti liittyviä sääntöjä

“Vain yksi leikki
kerrallaan.
Leikkivälineitä ei
saa yhdistää”

Siivous huolettaa

“Ota vain pieni
leikki”

Aikaa on vähän ja
siivous stressaa

“Leikkiä ei saa
vaihtaa”

Pitää jaksaa
keskittyä valittuun
leikkiin

“Tulepa tässä välissä
leikkaamaan tämä,
käymään vessassa...”

Pitkäkestoiseen leikkiin
pyritään, mutta
aikuinen saa keskeyttää
leikin milloin vain

“Otetaan niin
vähän leluja,
että sitten
jaksetaan kerätä
ne pois”

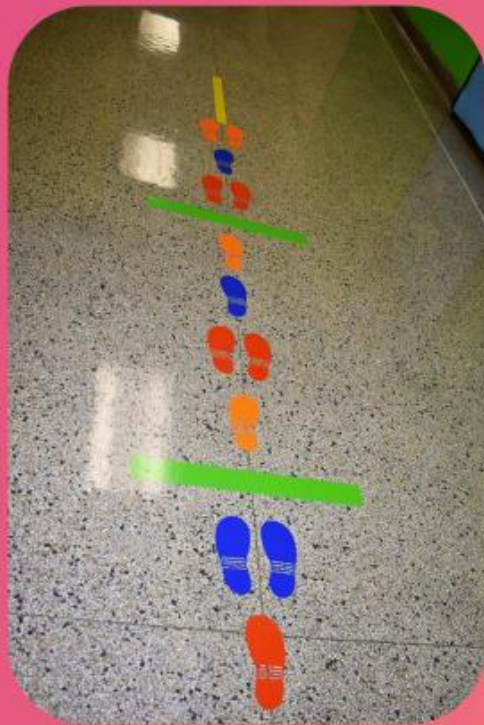
Millainen kutsu leikkiin lasta odottaa aamulla eteisessä?

Leikin tulisi alkaa, kun lapsi astuu sisään päiväkodin ovista.

Minkä tahansa varhaiskasvatuksen toiminnon voi liittää enemmän tai vähemmän leikkiin ja leikillisyyteen (Van Oers, 2014)

Esimerkki: Siirtymät

Miten siirtymät voivat tukea pitkäkestoista leikkiä?

Esimerkki: Pukemistilanne

Mitä elementtejä eteiseen voisi tuoda, jotka tukisivat leikin siirtymistä ulos?

Mitä asioita lapset saisivat ottaa mukaan, joka muistuttaa sisällä käynnissä olleesta leikistä?

Tarjoumat kutsuvat leikkiin ja jatkamaan leikkiä

Pitkäkestoinen leikki hyötyy tarjoumista, jotka kutsuvat leikkiin

- Rakennetaan yhdessä lasten kanssa
- Täydennetään ajan ja leikin edetessä
- Materiaaleiksi esimerkiksi päiväkodissa jo olevat materiaalit, kierrätysmateriaalit, luonnonmateriaalit sekä erilaiset sisustusteipit ja tarramuovit

Lasten muuttuvat tarpeet

Lasten tarpeet ja mielenkiinnonkohteet muuttuvat. Tilan muuntautuvuus ja säännöllinen leikkiympäristön päivittäminen on oleellista (Kalliala, 2003)

Kaikki tilat käyttöön (Kalliala, 2003)

Miten leikki ja sen
jatkuminen
mahdollistetaan
esimerkiksi

- Käytävällä
- Seinällä
- Ikkunalaudalla
- Portaiden alla
- Kaapissa
- ...

Pitkäkestoinen leikki vaatii yksityisen tunteisen tilan

Tilan jäsentäminen

- Huonekaluilla
- Matoilla
- Teippauksilla
- Kankailla

Aikuisen osallistuminen leikkiin

Lasten leikkitaidot heikkenevät

Jo lähes 20 vuotta tutkimuksessa on raportoitu, että lasten leikkitaidot heikkenevät (Bodrova, 2008)

Aikuisen osallistuminen leikkiin on tärkeää

- Tukee lasten osallistumista leikkiin
- Luo psykologista turvallisuuden tunnetta
- Tukee leikkitaitojen oppimista
- Tukee pitkäkestoisuutta
- Mahdollistaa leikissä oppimisen

(Van Oers, 2013; Fleeer, 2015; Laevers, 2005)

Suomalaisessa kulttuurissa aikuisen osallistumista leikkiin ei ole pidetty keskeisenä vaan leikki on käsitetty lasten toimintana (Kangas & Brotherus, 2017)

Tuettua leikkiä päivän toiminnasta oli vain 3,7 %, kun vapaata leikkiä oli 41,6% (Reunamo et al., 2014)

Pelko aikuiskeskeisyydestä ja tulkinta leikistä lapsen omana toimintana on johtanut siihen, että aikuiset ovat ulkoistaneet itsensä leikkimisestä lähes kokonaan (Kalliala & Tahkokallio 2001)

Aikuisen ohjaama leikki

≠

aikuisen osallistuminen leikkiin

Aikuisen osallistumisesta leikkiin hyötyvät kaikki!

Ja erityisesti maahanmuuttajalapset, joiden
kielitaito vasta kehittyy sekä alle 3-vuotiaat
lapset

(Pursi, 2019; Arvola et al., 2017; Singer 2014)

Yhteenvetoa

Leikkiympäristön kehittäminen ei ole pelkästään tilan somistamista vaan vaatii ymmärrystä

- leikkijöistä
- sanotetuista sekä sanottamattomista säännöistä
- aikuisten asenteista ja työnjaosta
- yhteisön arvoista ja arvostuksesta
- leikin kautta oppimisesta

*Millaisen maailman me
haluamme luoda lapsille
kasvaa ja oppia?*

*Mitkä ovat pienet
askeleet, joista aloittaa?*

Kuka minä oikein olinkaan?

FT, dosentti Jenni Vartiainen

- Tutkija, yliopistonlehtori
- Leikki, leikkiympäristöjen kehittäminen ja leikillinen oppiminen, tiedekasvatus, matematiikka
- Tieteen popularisoija: Tiedonjyvä, Eskari-sovellus, Tiedeseikkailu -kirjasarja
- Ikuinen leikkijä, äiti kahdelle lapselle ja yhdelle koiralle

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSSTYRELSEN

Lämmin kiitos!

Tarjoan leikistä koulutuksia esimerkiksi
kehittämispäiviin etä- ja lähiopetuksena

Ota yhteyttä:

jenni.vartiainen@helsinki.fi